

I. ULUSLARARASI AVRUPA'DA İKİDİLLİ TÜRKLERİN ANADİLİ EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI

*Gülşat BİCAN**

Günümüzde, resmî rakamlara göre 5 milyonu aşkın Türk vatandaşı yurt dışında yaşamaktadır. Bu rakamın yaklaşık 4 milyonu Batı Avrupa ülkelerinde bulunmaktadır. Gayri resmî rakamlara göre ise sadece Batı Avrupa ülkelerinde bulunan Türk nüfusu 5 milyonun üzerindedir. Bu durum birçok Avrupa ülkesinin bile nüfusundan fazladır. Türkçe, Batı Avrupa'da birçok ülkede konuşulan en büyük azınlık dili ve İngilizceden sonra bu coğrafyanın vatandaşları arasında en çok kullanılan ortak dildir (Yağmur, 2006, s. 26). Bu ülkelerdeki gerek Türk nüfusunun çokluğu, gerekse Türkçenin işlevi göz önünde tutulduğunda mevcut durumun Batı Avrupa ülkeleri ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin en önemli boyutlarından biri olduğu görülmektedir.

Yurt dışındaki Türklerin öncelikli gereksinimi, ikidilliliği temel alan, bilimsel araştırmalara dayanan, uygun ve doğru yapılandırılmış bir anadili öğretimidir. Avrupa'da büyük bir kitleye hitap eden Türkçenin anadili olarak öğretimi, bilim ve eğitim çevrelerince ortak ele alınan önemli bir konudur.

Yurt dışında Türkçe, ya yabancı dil olarak ya da anadili olarak öğretilmektedir. Yabancı dil olarak öğretilen Türkçe ile anadili olarak öğretilen Türkçe arasında görev, nitelik, nicelik, yöntem ve hedef kitle bakımından büyük farklar vardır. Yabancı dil öğretim politikaları, dil becerilerinin daha çok iletişimsel boyutunu temel alırken, anadili öğretim politikaları dil becerilerinin yanı sıra dilin tüm işlevlerini bireye kazandıracak şekilde yapılandırılır: Dili ve ait olduğu kültürü sevmeye ve benimsetmeye, bilimsel, eleştirel ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırma, duygu ve düşünce evrenini genişletme, toplumsal bağları ve ulusal duyguları

* Okutman, Kopenhagen Üniversitesi – Kopenhagen / DANİMARKA gkazazoglu@yahoo.com

güçlendirme gibi. Ancak yabancı dil olarak öğretilen bir dil, bu tür rolleri üstlenmediği gibi bireyin bilinçaltına inmez ve kişilik gelişimini sağlamada belirgin bir etkiye sahip olamaz. Anadil (ilk dil), kültür aktarımı ve eğitim gibi işlevlerinin yanında ikinci dil edinimini de kolaylaştırmakta ve bireylerin okul başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

Yurt dışında anadilleri olan Türkçeyi yaşadıkları toplumun diliyle birlikte öğrenmek zorunda olan Türkler, “ikidilli” olarak tanımlanırlar. İkidillilik en genel tanımıyla, bireyin erken yaşlarda ya da çocukluktan itibaren anadiline ek olarak ikinci bir dil edinmesi, öğrenmesi ve kullanması durumudur. İkidille yetişen bireyler, çalışma belleğini, tek dille yetişenlere göre daha çok kullanmak durumunda oldukları için hem dil hem de düşünme becerileri ile ilgili olan belirli kısımlar, ikidillilerde daha aktiftir (Westly, 2011, s. 40). İkidillilerin tek dillilerden farklı bir bilişsel alt yapıya sahip olmaları, anadili olarak Türkçe öğretimini özel bir alana taşımaktadır. Bu nedenle ikidillilere anadili öğretimi alanında yapılacak tüm çalışmaların ikidilliliği hedef alması gerekir.

Türkçe alanında çalışan uzmanlar, Avrupa'daki ikidilli Türk grupların anadilini yeterli seviyeye çıkarmak için uygun eğitim şartlarını oluşturma çabası içindedir. Çok dilli ve çok kültürlü toplumlarda varlığını sürdüren Türklere verilecek anadili derslerinin ikidillilik temelinde şekillendirilmesi ve eğitim ortamlarının yapısal ve içerik olarak ikidillilikteki gelişmelere uygun olarak düzenlenmesi, günümüzde büyük bir önem kazanmıştır.

Eğitim ve bilim çevrelerince ikidilli Türk çocuklarına etkili ve verimli bir anadili eğitiminin uygulanması için çeşitli akademik faaliyetler yürütülmektedir. Hedef kitlenin mevcut durumunu/sorunlarını ortaya koymak ve ihtiyaç analizini belirlemek, bu faaliyetlerin başlangıç aşamasını oluşturur. Konunun doğru temellendirilmesinin ardından çalışmalar, amaca yönelik işlevsel bir yaklaşımın benimsenmesi, doğru eğitim modelinin seçilmesi, ortak öğretim çerçevesinin bilimsel yöntemlerle oluşturulması, etkili ve verimli öğrenme ortamlarının sağlanması yönünde devam edecektir.

Avrupa'da, ikidillilik alanında yürütülen faaliyetlerin ortak bir eksene oturması ve belirli bir yol haritası çizilmesi açısından tarihi bir başlangıç sayılabilecek **Kopenhag Çalıştayı**, alanda çok önemli bir yere sahiptir. 21 - 23 Şubat 2014 tarihleri arasında Danimarka'nın Kopenhag şehrinde *Kopenhag Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi, Kültürler Arası ve Bölgesel Çalışmalar Bölümü, Türkçe Çalışmaları Birimi* tarafından düzenlenen “**I. Uluslararası Avrupa'da İki Dilli Türklerin Ana Dili Eğitimi**” başlıklı çalıştayda konuyla ilgili alan uzmanları ve alan uygulayıcıları bir araya gelerek önemli kararlar almışlardır. Çalıştaya Türkiye'den ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden akademisyenler ve ilgili taraflar katılmıştır.

Katılımcıların unvanları ve isimleri şu şekilde sıralanabilir: MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürü Ziya Yediyıldız, akademisyenler: Türkiye’den Prof. Dr. Necati Demir, Prof. Dr. Firdevs Güneş, Prof. Dr. Cemal Yıldız, Prof. Dr. Hayati Akyol, Doç. Dr. Gıyasettin Aytaş, Doç. Dr. Belma Haznedar, Yrd. Doç. Dr. Gül Banu Duman; Fransa’dan Prof. Dr. Mehmet Ali Akıncı, Almanya’dan Prof. Dr. Havva Engin, İsveç’ten Doç. Dr. Birsnel Karakoç; Azerbaycan’dan Bakü TÖMER koordinatörü Türkolog Rana Salehova; Danimarka’dan akademisyenler (Dr. Ateş Gürşimşek, Uzm. Gülsüm Akbaş, Okt. Gülşat Bican); Danimarka Anadolu Dil ve Kültür Merkezi Genel Koordinatörü Enes Fatih Doğan; Kopenhag Belediyesi Türkçe Eğitimi Genel Koordinatörü Ümran Germen; Danimarka’da gören yapmakta olan Türkçe Öğretmenleri Burak Zeki Denizhan, Hatice İlkay Kılıç, Osman Gündoğdu, Abdurrahman Domurcuk, Savaş Coşkun, Mizgin Zeliha Deniz, Kübra Yıldırım Kutlu, Vahdet Gülce; Danca Öğretmeni Derya Çakmak; Almanca Öğretmeni Şükriye Ünal Güven; ve STK Temsilcileri Ensar Kaçar, Mehmet Kutlu, Ömer Küçükakın, Harun Güler.

Fotoğraf 1: I. Uluslararası Avrupa’da İki Dilli Türklerin Ana Dili Eğitimi Çalıştayı Katılımcıları

Çalıştay, alan uzmanları, uygulayıcıları ve konu ile ilgisi olan bütün tarafları bir araya getirerek paydaşların düşüncelerini, önerilerini tartışmaya açmış ve sorunlara yönelik etkili çözümler ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalıştayı ilk oturumunda üç ayrı grupta üç farklı konu tartışılmıştır. Avrupa’daki Türk vatandaşları açısından **Türkçenin anadili olarak konumu ve geleceği** değerlendirilmiş ve Türkçe öğretilen **hedef kitlenin genel durumu** ele alınmıştır. Genel durumun ortaya koyulmasının ardından **ikidilli öğrencilere yönelik anadili eğitiminin genel çerçevesinin** nasıl şekillendirilmesi gerektiği konuşulmuş ve bu çerçeve doğrultusunda **ortak bir öğretim programı** hazırlanmasının önemi dile getirilmiştir.

Çalıştayı ikinci oturumunda üç farklı konu gündeme alınmıştır. Güncel gelişmelere paralel olarak **ikidilliliğin ölçümünün** hangi araç ve

yöntemlerle yapıldığı ve nasıl değerlendirildiği ile ilgili bilgiler verilerek ortaya koyulan çalışmalar incelenmiştir. Avrupa ülkelerindeki başarılı **ikidilli eğitim modelleri** ile ilgili bilgiler verilmiş ve ikidilli öğrencilere yönelik anadili eğitimi örnek uygulamalarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Bu konulara paralel biçimde, **ikidillilere yönelik ders araç gereçleri, kitaplar, bilgisayar destekli araçlar** geliştirilirken göz önünde bulundurulması gerekenler ele alınmıştır. İkidillilere eğitim verecek Türkçe öğretmenlerinin sahip olması gereken bilgi ve becerilere değinilerek mevcut eksiklikler masaya yatırılmıştır. Bu alandaki uygulamalar, özel uzmanlık bilgisi gerektirdiği için, öğretmenlere **mesleki eğitim** verilmesinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca ikidilli ortamlarda dil edinimi her iki dili de kapsadığı için çalıştayda anadilinin yanında ikinci dilin öğretimine yönelik sorunlar ve öneriler de göz önüne alınmıştır. Bu çerçevede, ilgili kişilerce çözüm önerileri sunulmuş ve ikidillilere yönelik anadili eğitimi konusunda etkili kararlar alınmıştır. **2014 Kopenhag Çalıştayı'nın** içeriği ve kararları yakın zamanda yayımlanarak, ilgililere duyurulacaktır.

KAYNAKLAR

- Kutlay, Y. (2006). Batı Avrupa'da Türkçe Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Dil Dergisi*, (134), 26-41.
- Westly, E. (2011). The Bilingual Advantage. *Scientific American Mind*, 22 (3), 38-41.